

AVRUPA BİRLİĞİ İÇERİSİNDE MERKEZİYETÇİ DEVLETİN SONU: YEREL DEVLET

Hacettepe Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi Dergisi
Cilt 37, Sayı 2, 2019
s. 295-324

Konur Alp DEMİR

Dr.Öğr.Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal
Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü,
konuralpdemir@yahoo.com.tr

Öz: Avrupa Birliği, kurgusal açıdan değerlendirildiği takdirde, yaşanmış felaketler sonucunda birden fazla devletin bir araya gelerek bir bütünlük oluşturmasını simgeleyen bir yapılanmadır. Bu kurgunun günümüzde geldiği nokta ise bütünleşmenin siyasi bir birlikteliğe doğru evrimleştiğidir. Ulus devletin uluslararası devlet şeklinde mi yoksa yerel devlet niteliğiyle mi yeniden kurgulanacağını sorgusunun yapıldığı bu çalışmada varılmak istenen hedef merkeziyetçi devlet yapılanmasının sonunun geldiğinin ve yerine yerel seviyede örgütlenmiş devlet yapılanmasının Avrupa Birliği gibi ulus üstü bir örgütlenme aracılığıyla ortaya çıkmış olduğunun kurgusal izlerini takip etmektir. Bu bağlamda çalışmadan çıkarılan sonuç Avrupa Birliği'nin sahip olduğu dinamikleri ve üyelerinden beklediği yönetsel hedefleri ekseninde ortaya çıkan değerlere göre ulus devlet anlayışı ile beslenen merkeziyetçi devlet yapılanmasının yerini yerel seviyede örgütlenmiş yerel devlete bırakacağı öngörüsüdür. Böylece, çalışmanın alt benliğinde, merkeziyetçi yönetimlerin yerini yerel devletlere terk ederken bir üst yapılanmaya da ihtiyaç duyabileceklerinin kavramsal tartışmasının yapılması yer almaktadır.

Anahtar Sözcükler: Avrupa Birliği, merkeziyetçilik, ulus devlet, yerelleşme, yerel devlet.

**THE END OF THE
CENTRALIST STATE IN
THE EUROPEAN UNION:
LOCAL STATE**

*Hacettepe University
Journal of Economics
and Administrative
Sciences
Vol. 37, Issue 2, 2019
pp. 295-324*

Konur Alp DEMİR

Assist.Prof.Dr., Tekirdağ Namık Kemal
University
Faculty of Economics and Administrative
Sciences
Department of Political Science and Public
Administration
konuralpdemir@yahoo.com.tr

Abstract: If it is judged from a fictional point of view the European Union is a constitution that symbolizes the formation of a unity of multiple states as a result of catastrophic events. The point of this fiction is that integration has evolved towards a political union. In this study, it is questioned whether the nation state will be reconstructed by international state or local state characterization. The aim of this study is to follow the fictitious traces of the end of the centralized state structure and the fact that the state structure organized at the local level has emerged through a supranational organization such as the European Union. In this context, the result of the study is shaped by the dynamics of the European Union and the managerial objectives that it expects from its members. According to this, it is the foresight that the centralized state structure, which is nourished by the understanding of nation state, will be replaced by the local state organized at the local level. Thus, in this study, the conceptual discussion of centralized administrations may be needed when they leave their place to local states. This aim is located in the lower self of the study.

Keywords: *European Union, centralization, nation state, decentralization, local state.*

GİRİŐ

1950’li yıllar Avrupa için yeni bir başlangıç noktasını oluŐturmaktaydı. Bu yıllarda Avrupa Kömür ve elik Toppluluğu, Avrupa Ekonomik Toppluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Toppluluğu olmak üzere üç önemli ortaklık topluluğu meydana gelmiştir (Dinan, 2014: 8). Avrupa Birliği ise bu üç ortaklık topluluğunun bir bütün haline gelerek tek bir organizasyon içerisinde toplaması ile oluŐmuŐ bir örgütlenme biçimidir (Parlak, 2011: 39; Dinan, 2014: 8). Bu örgütlenme biçimi, özellikle 1989 yılında Berlin Duvarı’nın ortadan kaldırılması ile birlikte küresel güçlerin yer deđiŐtirmesi ve Sovyet Bloğu’nun çözümlenmesi son aŐamasına gelmesi ile yeni bir durum almıştır. Bu aşamadan sonra yaratılmaya çalışılan modern dünya düzeninde Avrupa Birliği önemli bir aktör olarak ağırlılığını hissettirmeye başlamıştır. Bu noktada, başta üye devletler olmak üzere, üyelik yolunda emek harcayan ve tam üye olmak isteyen devletler, kendilerinin de modern dünyada yer alabilmeleri için kamu yönetimi sistemlerini küresel birleşmenin ilkelerine uyumlaştırma çabası içerisine girmiŐlerdir (Gül *vd.*, 2014: 6).

Avrupa Birliği gibi çok sayıda devleti aynı çatı altında toplayan bir yapılanmanın üye devletlerin kendi iç iŐleyiŐindeki yerel düzenlerine müdahale etmeden, yerel olanı üst yapılanmaya uyumlaştırma çabalarının çözümsel anahtarı olarak yerellik ilkesini kullanması kaçınılmazdır. Bir diğer yaklaşım biçimi ile Avrupa Birliği farklılıkları bütünleŐtirirken yerellik ilkesinden destek almıştır. Bu sayede Avrupa Birliği’nin üye devletlere karşı merkeziyetçi bir yaklaşım sergilemesinin önüne geçilmek istenmiŐ ve aşırı müdahaleci uygulamalara karşı koruma sađlanmıŐtır (Metin, Altan, 2011: 132).

Avrupa Birliği yerellik ilkesi ile üye devletlere hareket alanı kazandırmaya çalıŐmasına rağmen (Metin, Altan, 2011: 132), ulus üstü kurumsal yapılanmalar ile hem üye devletlerin vatandaşlarını hem de hükümetlerini kendi ekseni etrafında toplamayı başarmıŐtır. Böylece Avrupa Birliği kurumları üye devletlerin vatandaşlarının ve hükümetlerinin tercihlerini etkileyerek şekillendirebilmektedir (Pollack, 2005: 365).

Yerellik ilkesi Avrupa Birliği’nin yetkilerini düzenleyen bir içeriğe sahiptir. Avrupa Birliği kendisi için özel bir biçimde ayrılmamıŐ bir alanda hareket ederken yerellik ilkesi üye devletlerin yeterliliklerinin korunması için sınırları belirlemektedir. Bu sınırlar üye devletlerin kendi sorumluluklarını ve Avrupa Birliği’nin yükümlölüklerini yerine getirme aşamasında yetersiz kalması ve ilgili hedeflerin Birlik içerisinde daha kolay bir biçimde gerçekleştirilebileceği durumlarda aŐılabilmektedir (The Principle of Subsidiarity, E.T.: 08.03.2019, s.1). Bu bağlamda değerlendirildiği takdirde yerellik ilkesini ‘Yetkililik İlkesi’ olarak da tanımlamak mümkündür. Çünkü yerellik ilkesinin özünde kendi sınırları içerisinde yetkili olunan konularda dış müdahalelere izin verilmemesi ve kendi öz benliğini muhafaza etmesi düşüncesi yer almaktadır.

Yerellik ilkesi Avrupa Birliği'nin yetki alanlarının tamamında işlevsel değildir. Avrupa Birliği içerisinde yerellik ilkesinin sorumluluk alanları genel olarak yerel yönetimler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Buna göre merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında yetki paylaşımı konusunda yerellik ilkesi fonksiyonel bir değere sahiptir. Yerellik ilkesinin kurgusuna göre yönetimin en alt kademesinin halka hizmet sunma konusunda yeterli imkânlarla sahip olması durumunda merkezi yönetimin müdahaleci olmaması öğütlenmektedir. Aynı zamanda yerellik ilkesi ile devletlerin egemenlik haklarına müdahale edil(e)memektedir. Bu da yerellik ilkesinin en geniş sınırını oluşturmaktadır (Bozkurt, Özcan, 2001: 6-9).

Avrupa Birliği'ne üye olan her devlet bütünlük anlayışı içerisinde neredeyse yerel bir devlete dönüşmüş durumdadır. Bu hipotezin doğruluğunu tartışmak çalışmanın birincil seviyedeki amacını oluşturmaktadır. Bu hipotezin dayanak noktası ise yerellik ilkesi çerçevesinde şekillendirilmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda, çalışmanın genişleme aşamasında Avrupa Birliği'nin yönetimde yerellik ilkesini vurgulamasının merkezîyetçi bir yönetim düzenine sahip olan Türkiye'nin kamu yönetimi sistemi üzerindeki etkileri tartışılacaktır. Nihai aşamada ise Avrupa Birliği'nin ulus devletleri kendi bütünlüğü içerisinde erittikten ve onları birer yerel devlet haline dönüştürdükten sonra yeni bir model ile ortaya çıkıp çık(a)mayacağı tartışmasına ışık tutulmaya çalışılacaktır.

1. AVRUPA BİRLİĞİ: TEKLİKTEN BÜTÜNLÜĞE

Tarihsel açıdan “en büyük barış projesi” nitelemesine sahip Avrupa Birliği Projesi bütün Avrupa devletlerini içerisine alan bir eylem planıdır. Bu planı “Avrupa bütünleşmesi hareketi...” olarak da anlamlandırmak mümkündür (Can, 2014: 3). Avrupa Kıtası'nda bütünleşme ve birlik oluşturma düşüncesi daha önceki tarihlere dayanmakla birlikte, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra somut adımların atılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Avrupa devletlerinin birbirlerine üstün gelme çabaları sonucunda öncelikle Avrupa Kıtası'nda ve ardından tüm dünyada yıkıcı bir savaş ortaya çıkmış, 55 milyondan fazla insan hayatını kaybetmiş ve devletlerin ekonomileri çökme noktasına gelmiştir. Tekrardan benzer bir felaketin yaşanmaması için farklı çıkarların ortak bir potada eritilerek bütünleşmenin sağlanması gerekliliği üzerinde uzlaşmaya varılmıştır (Ağır, 2010: 4). Bu aşamadan önceki süreç kısa bir biçimde değerlendirmeye alınırsa, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Woodrow Wilson, uzak toprakları işaret ederek, Orta Doğu'nun demokratik bir düzen içerisinde yeniden şekillendirilmesi ve halkların kendi kendilerini yönetmeleri gerekliliği üzerine vurgu yapmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, Woodrow Wilson'un inşa etmeye çalıştığı doktrinin üzerine yeni bir kurgu ekleyen Başkan Franklin Roosevelt ve Başkan Harry Truman, idealize edilen hayalin yalnızca siyasi anlamda özgürleşme ile olamayacağını ve bu sürecin ekonomik kalkınmayı destekleyecek bir biçimde genişletilmesi gerektiği üzerinde durmuşlardır. Çünkü siyasi

bir gelişmenin ekonomik destekten yoksun olarak varlık kazanamayacağı ve idealize edilen başaruların gerçekleş(e)meyeceği önemli bir ngryd. Bu amaçla hayali kurulan özgürleşmenin, bütünleşmenin ve kalkınmanın ana ss olarak Avrupa Kıtası belirlenmiştir (McNeill, 2008: 18).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yaşanan belirsizlik ve karmaşaların aşılabilmesi için dönemin Fransa Ekonomik Planlama Komisyonu başkanlığını yürüten Jean Monnet uluslararası nitelikli birtakım kuruluşların kurulmasının gerekliliği üzerine vurgu yapmıştır. Bu kapsamda Monnet, ilgili kuruluşların, ilk aşamada, devletlerin egemenlik haklarına dokunmadan meydana gelen sorunları zebilecek yetkilerle donatılması gerekliliğini ifade etmiştir. Bu kuruluşların, ilerleyen zaman içerisinde, başarılı olması durumunda ulusarst yetkilere kavuşturularak fonksiyonlarının genişletilebileceği görüşünü açıklamıştır (Sander, 1996: 308).

Bu hedef doğrultusunda Avrupa Birliği'nin kurulmasının maddeci temellerini oluşturan Avrupa genelinde kömür ve elik gibi savaş malzemesi olarak kullanılabilir madenlerin kontrol altında tutulması isteği gündeme gelmiştir. Bu amaçla, Avrupa Kömür ve elik Topluluğu'nu 18 Nisan 1951 tarihinde kuran Paris Antlaşması (Karluk, 2011: 3-11) Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, Lüksemburg ve İtalya devletlerinden meydana gelen "altılar" grubu tarafından imzalanmıştır (Avrupa Birliği Kronolojisi, E.T.:08.03.2019, s.2). Paris Antlaşması'nın imzalandığı tarihten itibaren 50 yıl süre ile geçerli olacağı karara bağlanmış ve 23 Temmuz 2002 tarihinde hukuksal varlığına son verilmiştir (Karluk, 2011: 10-11). Paris Antlaşması'nın ikincil düzeydeki hedefinde ise ortaklık yapan ülkeler arasında kömür ve elik madenlerinin pazarının oluşturulması, ekonomik kalkınmanın sağlanması ve bu sayede kendi vatandaşlarına iç imknı yaratarak savaş sonrası dönemde meydana gelen işsizlik sorununun zme kavuşturulması beklentisi yer almaktaydı (Yazgıç, 2005: 15).

Avrupa Birliği'nin mantıksal özümlemesi bölgesel bütünlük veya "bütünleşme" kavramları üzerinden açıklanabilmektedir. Esasen bölgesel bütünlük kavramının uygulayıcı kimliği de Avrupa Kömür elik Topluluğu ve Avrupa Ekonomik Topluluğu anlaşmaları ile yaygınlık kazanmıştır (Kar, Acar, 2010: 51).

Avrupa'da bir birlik kurulmasının birincil amacı İkinci Dünya Savaşı'nın ardından gerçekleştirilmeye çalışılan kalıcı barış mücadelesinden elde edilen sonuçları garanti altına almak olarak belirginleşmiştir. Böylece ileri bir tarihte bütün Avrupa devletlerinin katılacağı "siyasi bir birliğin" kurulmasının da yolu açılmış olmaktaydı (AB'ye Genel Bakış, E.T.: 08.03.2019, s.1). Bu amaçlara ulaşılmasında yardımcı etken unsur benzerlik üzerine yoğunlaşmıştır. Çünkü Avrupa Birliği'nin kurulmasında ve aynı coğrafyada bir bütün haline gelinmesinde Avrupa devletlerinin siyasi amaçlarının birbirlerine yakın olması ve kültürel benzerliklerinin fazlalığı etkili olmuştur

(Merdanoğlu, 2006: 62). Benzerlik üzerinden yakınlaşma çabaları, ileri bir zaman diliminde, yerini demokrasi, eşitlik ve özgürlük ilkelerine bırakmıştır. 1950'li yıllara gelindiğinde, özellikle Batı Avrupa kırılğan geçmişini bir tarafa bırakmış, demokratik değerleri temel ilkesi haline getirmiş, liberal bir yaklaşım ile özgürlükler çağını aralamış, insan haklarına saygılı ve hiçbir vatandaşını bir daha geçmişte yaşanmış olana benzer yıkıcı bir savaşın içerisine sokmamak için çaba harcayan bir yapılanma haline gelmiştir (Yazgıç, 2005: 12).

Paris Antlaşması ile kömür ve çelik madenlerinin kontrolü ve üretimi konusunda anlaşmaya varan kurucu ülkeler, bu bütünleşmeyi ticari aşamadan daha fazla ileriye götürerek siyasi bir birleşmenin yollarını aramaya başlamışlardır. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun temel hedefinde Avrupa'nın siyasi anlamda bir bütün olması ideali yer almaktaydı. Bu ideali gerçekleştirebilmek için yapılması gereken öncelikli eylemler Avrupa genelinde ticari özgürlüğün sağlanması, ticari ve insan gücü anlamında serbest dolaşımın gerçekleştirilmesi ve gümrüklerin aynı kurallar çerçevesinde işletilmesi idi (Yazgıç, 2005: 18-19).

Avrupa'da ticari bütünlüğün sağlanması aşamasında önemli bir adım olan Avrupa Ekonomik Topluluğu, 25 Ekim 1957 tarihinde Roma Antlaşması ile kurulmuştur. Bu girişim Batı Avrupa devletlerinin kendi aralarında siyasi bir bütünlüğe erişmesi aşamasını ikinci plana atmıştır. Bu süre içerisinde Avrupa Ekonomik Topluluğu gelişme göstermiş, İngiltere dâhil olmak üzere yeni katılımcılar ile genişlemiştir. Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi veya Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi'nin kurulmasının ardından Avrupa Parlamentosu oluşturulmuştur. Bu noktaya kadar eyleme dönüştürülmeye çalışılan çabaların ve oluşturulan yapıların ortak hedefinde Avrupa Birliği'nin kurulması isteği yer almaktaydı. Sonuç itibarıyla, 7 Şubat 1992 tarihinde, Avrupa Topluluğu'na üye olan ve Hollanda'nın Maastricht kentinde toplanan 12 devlet Avrupa Birliği'ni kuran Maastricht Antlaşması'nı imzalamışlardır. Böylece Avrupa genelinde ekonomi, güvenlik, dış politika, adalet ve vatandaşlık konularında işbirliğine dayalı bir birleşme sağlanmış olmaktadır (Uçarol, 1995: 820-821). Maastricht Antlaşması, basit bir birleşmeden daha fazla anlam ifade etmektedir. Bu Antlaşma ile birlikte Avrupa Birliği'nin karar alma kapsamı genişlemiştir (Hodson ve Peterson, 2017: 10). Çünkü bu antlaşma Avrupa Birliği'nin bütünleşebilmesi için önemli bir aşamayı temsil etmektedir. Buna göre Maastricht Antlaşması, siyasi bütünleşmenin sağlanabilmesi için Avrupa Birliği'nin üç temel unsur üzerinde yükselmesi gerektiğinin kurgusunu yapmaktadır. Bu unsurları şu şekilde sıralamak mümkündür (*Glossary: Treaty on European Union*, E.T.: 19.04.2019):

- Avrupa Toplulukları
- Ortak Dış Güvenlik Politikası (CFSP)
- Cezai Konularda Polis ve Adli İşbirliği (JHA)

Avrupa Birliği, geniş bir coğrafya üzerinde bütünleşmiş bir yönetim sisteminin kurgusunu yaparken, belirli dönemlerde genişlemiştir (Uçarol, 1995: 820). Bu genişlemenin nüfus sayısı üzerinden bir karşılaştırmasını yaparak başlangıç noktası ile gelinen aşama arasındaki sayısal değer daha iyi bir biçimde anlaşılabilir. 1957 yılında yaklaşık 170 milyon insan ile başlatılan birleşme hareketi, günümüzde gelinen noktada yaklaşık 510 milyon insan ile devam ettirilmektedir (*Treaty of Rome Celebrates its 60th Anniversary*, E.T.: 09.03.2019).

2. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN ÜYE ÜLKELERDEN BEKLENTİLERİ

Avrupa Birliği, ilk aşamada, İkinci Dünya Savaşı'nın insanlık yıkıntılarında yeni bir uygar yaşam inşa etmek ve aynı acıların bir kez daha meydana gelmesini engelleyebilmek için ayrılıkları bütünleştirmeye dönüştüren bir yapılanma olarak ortaya çıkmasına rağmen, ilerleyen zaman içerisinde ortak savunma, dış politika, adalet ve içişleri gibi önemli konularda bir bütün halinde hareket etmek kurgusuna doğru evrimleşmiştir (Bozkurt, Özcan, 2001: 2). Bu evrimleşme, Avrupa Birliği'nin devletler arasında gerçekleştirilen uluslararası bir örgütlenme olmasından dolayı, ulus devletlerin sıkı korumacı politikaları arasında gerçekleşmiştir. Bu noktada üye devletler, Birlik içerisinde varolan ulus üstü yapılanmalara önemli derecede tanınan özerklik karşısında kabullenici bir yaklaşım sergilemişlerdir. Bir diğer anlatım ile üye devletler, Avrupa Birliği'nin ana kurguları içerisinde yer alan ulus üstü yapılanmalara kendi yönetim sistemleri içerisinde önemli derecede özerklik tanımışlardır (Hodson, Peterson, 2017: 1).

22 Haziran 1993 tarihinde gerçekleştirilen Kopenhag Zirvesi'nde alınan karar sonucunda Avrupa Birliği'nin Doğu Avrupa ülkelerini de kapsayacak bir biçimde genişlemesi kabul edilmiştir. Bununla birlikte, Kopenhag Zirvesi'nde Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi, Birlik'e aday ve nihai aşamada da tam üye olacak ülkelerin karşılaması gereken belirli ölçütleri belirlemiştir. Bu ölçütler üç ana başlık altında sıralanmıştır: Siyasi Ölçütler, Ekonomik Ölçütler ve Topluluk Mevzuatının Benimsenmesi Ölçütü'dür (22 Haziran 1993 Avrupa Birliği Konseyi Kopenhag Zirvesi Sonuç Bildirgesi, E.T.: 08.03.2019). Bu üç temel ölçütün haricinde Birlik, aday ülkelere "yönetimsel kapasiteleri"ni geliştirmelerini istemekteydi (Balcı, 2005: 25).

Avrupa Birliği'nin siyasi ölçütlerini şu şekilde sıralamak mümkündür (22 Haziran 1993 Avrupa Birliği Konseyi Kopenhag Zirvesi Sonuç Bildirgesi, E.T.: 08.03.2019; Balcı, 2005: 25):

- Demokratik değerlerin benimsendiği bir yönetim sistemi içerisinde kırılğan bir yapıya sahip olmayan mutlak demokrasinin varlığı,
- Devlet yönetiminde hukuk devleti ilkesinin zorunluluğu ve gerçekleştirilen her faaliyette hukuk ilkesinin üstünlüğü,
- İnsan haklarına saygılı bir yönetim düzeni,
- Azınlık haklarını koruma altına alacak bir sistem bütünlüğüdür.

Siyasi ölçütlerin genel anlamda insan hakları üzerine yoğunlaşmış olduğu çıkarımı yapılabilmektedir. Bu ölçütün ekonomik ve mevzuat değerleri ile desteklenmesi de önem taşımaktadır.

Bu bağlamda ekonomik ölçütler serbest piyasa kurgusu üzerinden işleyebilecek özgürlükçü ve rekabetçi bir ekonomik sistemi öngörmektedir. Mevzuata uyum zorunluluğunun hedefinde ise aday ülkelerin Avrupa Birliği'nin siyasi, ekonomik ve yönetsel ölçütlerine uyum sağlayabilecek bir kapasiteye sahip olmaları yer almaktadır (22 Haziran 1993 Avrupa Birliği Konseyi Kopenhag Zirvesi Sonuç Bildirgesi, E.T.: 08.03.2019).

Türkiye'nin topluluk içerisinde yer almak isteğinin Avrupa devletleri tarafından olumlu karşılanmasının en önemli sebebi üye devletlerin Soğuk Savaş dönemindeki güvenlik açığından kaynaklanan tedirginlik duygusudur. Üye devletler, Türkiye'nin Doğu Bloğu ülkeleri ile samimi ilişkiler içerisine girmesi sonucunda ilgisini Batı dünyasından uzaklaştırmasını engelleyerek Doğu Akdeniz'i de kendi güvenlikleri ve çıkarları doğrultusunda güvence altına almaya çalışmışlardır (Can, 2014: 4). Bu anlatımdan çıkarılabilecek en kestirme sonuç Avrupa Birliği'nin Türkiye'den en önemli beklentisinin Doğu ile kendisi arasında bir tampon bölge oluşturması ve Türkiye'yi ne dost ne de düşman devlet olarak ilan etmeden mesafeli bir ilişkiyi sürdürmek isteğidir.

3. BATILILAŞMA YOLUNDA AVRUPA BİRLİĞİ'NİN ARAÇSALLIĞI

Türkiye, 31 Temmuz 1959 tarihinde, mevcut durumda Avrupa Birliği adı ile tanınan, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olmak için başvuru yapmıştır. Türkiye'nin savaş sonrası dönemde yeniden toparlanmaya çalışan Avrupa devletlerinin arasında yer almak için girişimde bulunmasının temel nedenlerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Can, 2014: 3):

- Batı'ya doğru yönelerek “batılılaşma” ve bu bağlamda “ağdaşlaşma” çabalarını devam ettirmek,
- Eylemli savaştan soğuk savaş dönemine girildiği bir süre içerisinde Batı karşısında yalnız bir konumda bulunmamak, siyasi ve ekonomik destek almak ve Sovyetler Birliği'nin baskıcı yaklaşımindan kurtulmak,
- Batılı devletler arasındaki konumunu ekonomik bütünleşme ile sabitlemek veya güvence altına almak,
- Amerika Birleşik Devletleri'nin karşısına alternatif bir eylem çıkararak siyasi ve ekonomik dengeyi yakalamak,
- Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun maddi yardımlarından faydalanmak,
- Avrupa devletlerine, Yunanistan'ın olumsuz propagandalarına ve Türkiye karşıtılığına yönelik tedbir(ler) almaktır.

Türkiye kâğıt üzerinde yapılan anlaşma bağlamında Avrupalı bir devlettir. 1856 Paris Antlaşması ile tescillenen bu durum Türkiye'yi teknik olarak Avrupalı bir devlet haline dönüştürmüştür. İlerleyen süreç içerisinde meydana gelen İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa devletleri Asya ile Avrupa Kıtaları arasında stratejik bir konumda bulunan Türkiye'yi Doğu Bloğu'na karşı kendi taraflarına çekebilmek için girişimlerde bulunmuşlardır. Bu durum ise Türkiye'nin ikinci defa Avrupalı sayılması için haklı ancak taraflı nedenleri ortaya çıkartmaktadır. Sovyetler Birliği'nin yayılcı ve işgalci tavırlarına karşı kendilerini koruma altına almak isteyen ve Doğu ile Batı arasında bir hava yastığı oluşturmak gayreti içerisine giren Avrupa'nın amaçsal yaklaşımı Türkiye'yi batılılaşma yolunda bir adım daha öteye taşımıştır (zer, 2009: 90-91). Türkiye'nin Avrupa'ya batılılaşma yolunda bir araç olarak kullanması ile Avrupa'nın kendi çıkarları doğrultusunda Türkiye'yi (biraz da zorunluluk gereği) batılılaştırması (veya batılılaştırmaya çalışması) arasındaki ince ayrıntı ayrıca tartişılması gereken önemli bir konudur.

4. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN BÜTÜNLEŞME ARACI: YERELLEŞME

Yönetimin insan odaklı bir eylem olmasından dolayı idealize ettiği en temel hedef insanın huzurunu ve refahını sağlamaktır (Demir, 2014a: 35). Yönetimin tek bir boyuttan değerlendirildiği merkezietçi bir sistem içerisinde meydana gelebilecek olası olumsuzlukları ortadan kaldırarak ve ülke sınırları içerisinde yaşayan farklı kimlikleri yeni bir modelleme kapsamında şekillendirerek hayali kurulan özgürleşme idealinin kurgusal tanımlamasını yapan yerelleşme, etkili ve verimli bir kamu yönetimi sisteminin de anahtar kavramını oluşturmaktadır (Demir, 2014b: 152).

Bu anahtar kavram, temelde, merkezi yönetime ait olan ancak yerel nitelik taşıyan bütün görevlerin ve hizmetlerin yetki ve kaynakları ile birlikte yerel yönetimlere devredilmesini tanımlamaktadır. Yerelleşme kurgusunun etkili bir biçimde uygulandığı kamu yönetimi sistemlerinde mutlak otoriteyi simgeleyen merkezi yönetim nihai karar alıcı ve uygulayıcı kimliğinden sıyrılmakta ve yerel nitelik taşıyan kamusal hizmetlerin sunulmasında alternatif yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemlerin alternatifliği merkezi yönetimi dışlayıcı bir nitelik taşımamakta, yalnızca belirli oluşumların örgütsel yapılanma içerisinde farklı bir düzeyde konumlanmasına olanak tanımaktadır. Böylece hiyerarşik düzen dışında kalarak farklı düzeylerde örgütlenmiş kamu hizmet birimlerinin kendi sınırları içerisinde söz hakkına sahip olmasının ve hizmet sunabilecek yetki ve kaynak ile donatılmasının yolu açılmış olmaktadır (Demir, 2014b: 155).

Yerelleşmenin, yerel olana değer verme ve bu sayede merkezi yönetimin tekelinde tuttuğu görev ve sorumluluklar ile bu ögelere hareket kabiliyeti kazandıran yetki ve kaynakların merkezden çevreye dağıtılması düşüncesi kapsamında algılanmasına rağmen, temel niteliği; hizmetlerin belirlenmesi ve gerçekleştirilmesi aşamasındaki karar verme yetkisinin, hizmetle doğrudan ilişkilendirilen vatandaşa devredilmesidir (Eryılmaz, 2012: 126).

Avrupa Birliği yerelleşme konusunu bütünleşmiş devletler arasında ve devletlerin kendi içlerinde yetkilerin nasıl dağıtılacağı veya dağıtılması gerektiği sorunu bağlamında değerlendirmeye almaktadır. Çünkü yerelleşme, nihai aşamada, farklı yönetim unsurlarının kendi aralarındaki iktidar ilişkilerini belirli bir düzen içerisinde sıralamak için kurgulanmıştır. Yerelleşmenin bu kurgusu, yerelleşme ilkesini benimseyen devletlerin yönetim kademeleri arasındaki bölümlenmenin belirli bir düzen içerisinde sürdürülmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu zorunluluğun bir takım sorunlara sebebiyet verdiğini ifade etmek gerekmektedir. Örneğin, Avrupa Birliği'nin bir üst yapılanma olarak resmi bir biçimde varlık kazanmasının ardından, üye devletlerin egemenliklerini sorgulamaya açacak nitelikteki birtakım yetkilerin ulus üstü bir örgütlenmeye devredilmesi durumu Avrupa Birliği'nin federal bir yapılanma için ön hazırlık olup olmadığı yönündeki tartışmalara sebep olmuştur (Coşkun, 2007: 2). Avrupa Birliği'nin yerelleşme konusuna vermiş olduğu önemin sebebi ulus devletlerin, Birlik içerisinde, egemenlik haklarının kaybolacağı düşüncesinden yorumlanan endişelerden kaynaklanmıştır. Böylece karar alma yetkisi ile donatılmış organlar vatandaşa yaklaştırılmış, üye devletlerin Birlik içerisinde asimile olmasını engelleyecek yönde tedbir alınmış, ulusal kimlikler muhafaza edilmiş, vatandaşların hakları koruma altına alınmış ve üye ülkelerin her vatandaşının Avrupa'nın bir bütün haline gelmesini benimsemeleri sağlanmaya çalışılmıştır (Eryılmaz, 2012: 126). Bu çalışmalar ekseninde kısa bir değerlendirme yapılacak olunursa Avrupa Birliği'nin, gerçekte, ortak bir yönetim anlayışı ile şekillendirildiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Ortak yönetim idealinin

somutsallığına vurgu yapan unsur ise bütünleşmektir (Bache *vd.*, 2015: 5). Bu konu hakkında vurgulanması gereken en önemli husus Avrupa Birliği'nin bütünleşme sürecini yerellik ilkesine dayanarak gerçekleştirmeye çalışıyor olmasıdır. Örneğin, mali açıdan değerlendirme yapmak gerekirse yerelleşme, Avrupa Birliği fonlarının yönetiminin yararlanıcı ülkelerin idarelerine devredildiği bir süreci meydana getirmektedir. Bu bağlamda yerelleşme kavramı yararlanıcı ülkeler tarafından yetkin altyapıların kurulması ve Avrupa kurumları tarafından fon yönetiminin etkin kontrolü anlamına gelmektedir (*Decentralisation*, E.T.: 19.04.2019).

Avrupa Birliği'nin 1980'li ve 1990'lı yıllarda gerçekleştirmiş olduğu reformlar özelinde yerelleşmeye ayrı bir önem verdiği gözlemlenmektedir. Ancak üye devletlerin bazıları yerelleşme faaliyetleri kapsamında bölgesel seviyelerini daha sonradan oluşturmuş ve güçlendirmişlerdir (örneğin, Romanya'da 2004 ve Malta'da 2009). Daha yakın zamanlarda, bazı üye devletlerde yerel veya bölgesel hükmetlerin sayısının azaltılmasına yönelik bir hareket gözlemlenmiştir (örneğin, 2007'de Hollanda'da, 2016'da Fransa'da ve son on yılda birçok eyalette Almanya'da). Bu durum, aynı zamanda, yerel otoritelerin yetkinliklerinin yeniden dağıtılmasıyla ilgili idari bir yönetim katmanının (veya seviyesinin) bastırılması girişimi olarak da yorumlanabilmektedir (örneğin, 2013'te İtalya'daki iller, 2010'da Letonya'daki ilçeler). Bu tür reformlar çoğunlukla kamu harcamalarını rasyonelize etmenin ve idari kademeler arasındaki sorumluluk ve yetkinlikleri netleştirmenin ve güçlendirmenin bir yolu olarak sunulmaktadır (Thijs *vd.*, 2018: 12).

Yerellik ilkesinin Avrupa Birliği içerisinde gündem maddesi yapılmasının sebebi bütünleşmenin yok olmaya sebebiyet vermesinin önüne geçmek olduğu yönünde bir değerlendirme yapılabilmektedir. Avrupa Birliği içerisinde bir bütün haline gelen üye devletlerin kendi kimliklerinden uzaklaşmadan ve bütünleşme çabasının son ürünü olan Avrupa Birliği'nin kurulma amacına ve ruhuna zarar vermeden, yalnızca üye devletlerin yetersiz kaldığı durumlarda üst yapılanmanın müdahalesinin söz konusu olması gerekliliğinin hem kurgusal çerçevesini belirlemek hem de bu kurguyu yazılı bir ilke haline getirmek bütünlük içerisinde kaybolmanın çaresi gibi düşünülebilmektedir. Böylece, yerellik ilkesinin kabul ile birlikte, üye devletler Avrupa Birliği'nin gereksiz müdahalelerinden kurtulma imkânına kavuşmuş olmaktadır (şengül, 2011: 22). Buna göre üye devletlerin kendi vatandaşları için sunmuş olduğu kamu hizmetlerinin birinci dereceden sorumlusu Avrupa Birliği değil, üye devletin kendisidir. Bu anlatımı bir alt basamağa indirmek gerekirse üye devletlerin kendi içerisindeki yönetsel yapılanmasının hizmet sunum sırası da halka en yakın olan yönetim biriminin önceliği ile sonuçlanmaktadır. Dolayısıyla üretilen kamu hizmetinin, bu hizmete ihtiyaç duyan kişilerin yaşadığı yerde üretilmesi ve bu üretim, benzer biçimde, hizmete ihtiyaç duyan kişilere en yakın olan yönetim birimi tarafından yerine getirilmesi gerekmektedir.

Bu gerekliliğin dikkate alın(ma)mayacağı nokta ise ilgili hizmet biriminin yetersiz kalması durumudur (Şahin, 2014: 105).

Yönetimin halka yaklaştırılması düşüncesinin Avrupa genelinde kabul görmesinin sebebi yönetim kültürü ile yakından ilişkilidir. Avrupa'nın yereli (veya yerel olanı) yönetmek anlayışının tepeden aşağıya indirilmesi sonucunda ortaya çıkan yerelden yönetim kültürü belirli bir tarihsel birikimin sonunda evrimleşerek günümüze kadar gelmiştir. Merkezi yönetim, ülke yönetiminde, yerelin kalp atışlarını dinlemekte ve ulusal siyaseti yerel siyasete uyumlaştırma çabası içerisine girmektedir (Yaman, 2015: 255).

Keleş'e (1998: 7) göre Avrupa Kıtası farklı yönetsel ve yöresel değerlere sahip bir insan ve devlet coğrafyasına sahiptir. Bu sebepten dolayı bu kıtada yaşayan insanlar kendilerini Avrupalı olarak tarif etmek yerine, doğdukları ve büyüdükleri kentler, yöreler ve bölgeler ile özdeşleşmeyi tercih etmektedirler. Yaşadıkları yerel mekânın kültürel ve sosyal değerlerine sahip çıkmak ve yönetiminde söz sahibi olmak her bireyin özen gösterdiği bir durumdur. Halkın yönetimde söz sahibi olmasını hedefleyen ve siyasal bir rejim olan demokrasinin bu gibi kültürlerde sağlam bir biçimde ayakta durması da yaşanan yerel mekâna bağlılık düşüncesi ile açıklanabilmektedir. Bu sebepten dolayı Avrupa'nın bir bütün haline getirilmesi hayalinin yerel ve bölgesel olana değer vermektan geçtiği inancı kabul görmektedir. Teknik bir yaklaşım ile bütünleşmenin sağlanabilmesi için ilk önce yerel değerlerin muhafaza altına alınması ve bu değerlerin her aşamada dikkatli bir biçimde takip edilmesi önem taşımaktadır (Keleş, 1998: 7). Bu noktada, bütünleşme kavramı açısından vurgulanması gereken kısa ancak önemli bir konu bulunmaktadır. Avrupa Birliği'nin her ne kadar ulus devletleri belirli koşullar altında kendisine bağlayan ulus üstü bir yapılanma olmasına rağmen, bu sistemi işleten ana unsur her zaman için ulus devletlerin kendisidir (Bulmer, Lequesne, 2013: 1). Dolayısıyla sistemi işleten ana unsurun kendi yerel değerlerini korumak açısından yeterlilik sahibi olduğu yönünde bir kabul yapılabilmektedir.

Keleş'e atıf yapılarak açıklanmaya çalışılan yukarıdaki görüşler bir dayanak noktası olarak alındığı takdirde, bütünleşmek isteyen Avrupa'nın ilk önce yerele sahip çıkacağı, yerelin değerlerini koruma altına alacağı ve bütün içerisinde her parçanın ayrı bir yerinin olacağı mesajını vermesi gerektiği yönünde bir çıkarım yapılabilmektedir. Bu da bütünleşmeye giderken parçaları yolda birleştirmek siyaseti olarak algılanması gereken bir durumdur.

Bu aşamada ilgili incelemeye devam edilmesi gerekirse Charron vd.'nin (2012) "yönetimin kalitesi" (*'quality of government' (QoG)*) anahtar kavramı ile yapmış olduğu çalışmanın verilerine yer vermek önem taşımaktadır. Buna göre yerelleşme uygulamalarına ağırlık verilmesi durumunda bölgesel eşitsizliklerden kaynaklanan

birtakım sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bir diğer anlatıma göre karar verme mekanizmalarının yerel seviyeye indirilmesi durumunda güçlü olan yönetimler kendi faaliyetlerini yerine getirebilirken ve daha fazla performans gösterebilirken, güçsüz olanlar ise daha da zor duruma dşebileceklerdir (Charron *vd.*, 2012: 10). İşte bu sebepten dolayı, bu çalışmada, Avrupa Birliği içerisinde hesapsız bir biçimde alt seviyedeki yönetimlere yetki vermek yerine, Birlik kontrolü altında ye devletlerin yerel devlet uygulamasına doğru evrimleşmesi gerektiğinin vurgusu yapılmaya çalışılmaktadır.

5. YERELLİK İLKESİ'NİN HEDEFİNDE YEREL DEVLET İDEALİ Mİ VAR?

Yönetimin yerelleştirilmesi, yerel halkın kendi yönetimi konusunda ve ihtiyaç duyduğu kamu hizmetleri kapsamında sorumluluk üstlenmesi ile gerçekleştirilebilecek eylemsel bir ideal olarak kabul görmesine rağmen, uygulamaya geçirilmesi aşaması düşünüldüğü kadar kolay olmayabilmektedir. Her Őeyden önce bu ideale ulaşmanın tek yolunun merkeziyetçi yapılanmadan uzaklaşmak olmadığını kabul etmek gerekmektedir. Devlet yapılanmasının yerelleşen veya yerelleşmiş bir yönetim mekanizmasına dönüştürülebilmesi için başta sivil toplum olmak üzere örgütlü insan topluluklarının yönetim sürecine dâhil edilmesi gerekmektedir. Bu gereklilik, aynı zamanda, yerelleşmenin gerçekçi bir biçimde uygulanabilmesi açısından önem taşımaktadır (Gül *vd.*, 2014: 4).

Avrupa Birliği'nin bütünleştirici, aynı zamanda da özünü korumacı kurgusu kapsamında ulus devletler kendilerine ait olan ancak yerel nitelik taşıyan birtakım hükmedici yetkilerini ulus altı birimlere devrederken, bir kısım siyasal ve yönetsel yetkilerini de ulus üstü yapılanmaya devretmişlerdir (Gül *vd.*, 2014: 7).

Yerellik ilkesinin yerel bir devlet kurgusuna atıfta bulunduğu yönünde bir hipotezi ne sürmeden önce yerellik ilkesinin bütünleşme çabalarına yaklaşım tarzını analiz etmek gerekmektedir.

Avrupa Birliği'nin resmi olarak varlık kazanmasından önce de yerellik ilkesinin tartışma konusu yapıldığını ifade etmek gerekmektedir. Bunun sebebi, Avrupa'yı tek bir çatı altında toplama fikrinin, Alman Federe Devletleri üzerinde yaratmış olduğu olumsuz etkidir. Bütünleşme durumunda federe devletlerin egemenlik haklarının kendilerinden alınacağı ve özgürlüklerinin kısıtlanacağı yönündeki kaygılara cevap verebilmek için yerellik ilkesi kurtarıcı ve koruyucu bir kavram olarak ortaya çıkmıştır (Yaman, 2015: 256). Benzer biçimde, aynı eksen çerçevesinde değerlendirilebilecek bir diğer husus da bütünleşme ile yerelleşme çabasının birbirleri ile çelişip çelişmediği durumudur. Avrupa'nın bütünleşmesi ile bir st yapılanma olarak ortaya çıkan Avrupa Birliği'nin yerel olanı dışlayıcı bir tavrı ortaya koymaması veya bu Şekilde istenmeyen

bir sonucun kendiliğinden ortaya çıkmaması için iki uç noktada seyreden fikirlerin bir araya getirilmesinde yerleşme kavramı kurtarıcı bir niteleme ile varlık kazanmıştır. Ulusal kimliklerin toplumsal değerleri ile birlikte var olmasının, demokrasinin yerel seviyeye uyumlaştırılmasının ve bütünlük içerisinde yerel kimliklerin asimile olmamasının idealize edildiği ortak bir çatının altında yerleşen birleşmiş bir toplum hayali Avrupa Birliği'nin kurguladığı yeni bir düzeni meydana getirmektedir (Keleş, 2012: 104). Dolayısıyla bir bütün haline geldikten sonra devletlerin yerelleştirilmesi ancak kimliklerin var olması çabasının bir yan ürünü olarak değerlendirilebilecek bir konudur.

Yerel kimliklerin bağıllık değerlerinin önemli ölçüde etkilendiği bir ortam içerisinde “Avrupa yurttaşlığı” fikrinin destek bulamayacağı tahmini kolay bir sonuçtur. Bu sonuca göre Avrupa'nın bir bütün haline getirilmesi idealinin gerçekleştirilmesi aşamasında tepeden inmeci bir yaklaşım yerine, yerel seviyede yerel yöneticilerin ve halkın desteğini alarak ve takdirini kazanarak bir başlangıç noktası yaratmak daha önemlidir (Keleş, 1998: 7).

Avrupa Birliği'nin resmi olarak kurulması ile birlikte yerel yönetimlerin zayıflatılacağı öngörülerinden kaynaklanan endişelerin bütünleşme çabalarına zarar verdiğinin ve bu durumun ise bütünleşme idealine eksi değer olarak yansıtılacağı kabul görmesi gerekmektedir. Çünkü tüm yetkilerin üst yapılanmaya devredildiği bir düzen içerisinde yerel seviyede meydana gelebilecek anti-demokratik bir sorunun çözümünün yerelde değil, üst yapılanmada aranacağı ve çözüme kavuşturulmaya çalışılacağı düşünülmektedir. Böyle bir olasılığa meydan vermemek için de yerellik kullanışlı bir yönetim ilkesi olarak kabul görmektedir. Çünkü yaşam, kentlerde ve bölgelerde, bir diğer ifade ile yerel seviyede devam etmektedir (Keleş, 2012: 104-105). Böyle bir ortamda devletin yerelleştirilmesini yerel devlet kurgusu içerisinde kavramsallaştırmak konuya farklı bir bakış açısını kazandırmaktadır.

Avrupa Birliği devletler üstü bir yapılanma olmasına ve hatta üye devletlerin egemenlik haklarını sınırlandırıcı bir etki yapmasına rağmen, Birlik olarak başlı başına idari ve siyasi bir yeterliliğe de sahip değildir. Birlik için önemli olan nokta politikaların uygulanması aşamasında üye devletlerin halka en yakın hizmet birimleri olan yerel yönetimlerden destek almayı kabul etmesi ve bu birimleri temel araçsal değerler arasına almasıdır (Ökmen, Canan, 2009: 146). Böylece kendi bütünleşme çabası içerisinde güçlerini zayıflattığı ulus devletleri tamamen ortadan kaldırmadan, yalnızca yerel alanda güçlendirerek ancak Birlik'in devletler üstü yapılanması kurgusuna da zarar vermeyerek, mutlak hedef olarak yerel bir devlet yapılanmasına doğru geçiş yapılacağı yönünde bir öngöründe bulunulabilir.

Bu noktaya kadar anlatılanlardan, çalışmanın da ruhunu oluşturan yerel devlet kavramına bir ön hazırlık yapılmıştır. Bu aşamadan sonra yerel devlet kurgusunun incelenmesine yer vermek önem taşımaktadır.

6. YERELLİK İLKESİNİN TÜRKİYE'YE YANSIMALARI

Üniter bir yapıya sahip olan Türkiye'nin yönetim açısından karşılaşmış olduğu sorunların başında devletin örgütlenme şekli gelmektedir. rgütlenme şeklinin farklı unsurları ortak bir noktada buluşturamamasından kaynaklanan sorunlardan dolayı uzlaşma kültürü ve bu kültürün hareket alanı bulabileceği bir zemin yaratılamamış durumdadır (Demir, 2014a: 36).

Yerelleşen kamu yönetimi sistemi vatandaşa daha yakın durmakta ve yoğun bürokratik uygulamalardan daha akıcı bir işleyiş düzenine geçiş yapılmaktadır (Demir, 2014b: 157). Örneğin, şeffaf kamu yönetimi sistemine uygun olacak bir biçimde vatandaşın işlerinin elektronik ortamda gerçekleştirilmesi, şikâyet mekanizmalarının elektronik olarak bireysel yolla yapılmasının sağlanması gibi uygulamalar yerellik ilkesinin kamu yönetimine uyarlanmış halinin somut delillerini oluşturmaktadır.

Çünkü yerellik sadece merkezi yönetimin tekelinde olan yetki ve kaynakların yerel yönetimlere devredilmesini kurgulayan bir ilke değil, aynı zamanda vatandaş ile kamu yönetimi sistemi arasındaki mesafeyi kısaltan bir kurguya sahiptir (Demir, 2014b: 155-157).

Bu bağlamda kamu yönetimi sisteminde mali bir reform niteliği taşıyan 24 Aralık 2013 tarih ve 5018 sayılı Kamu Malı Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile şeffaf bir yönetim anlayışı kurgulanmaya çalışılmıştır. Kanun'un 1. Maddesi'nde "hesap verebilirliği ve malı saydamlığı sağlamak üzere, kamu malı yönetiminin yapısını ve işleyişini, düzenlemektir" hükmüne yer verilerek şeffaflık hedefine vurgu yapılmıştır (5018 Sayılı Kanun, E.T.: 08.03.2019).

İlgili Kanun'un yalnızca mali konular ile ilişkili gibi görünmesine rağmen, ulaşılmak istenen hedefe atılan önemli bir adım olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü kurgulanmaya çalışılan yeni yönetim anlayışında kamu yönetiminin etkin bir biçimde işleyememesine sebep olan olumsuzlukların ortadan kaldırılması, hesap verebilir bir yönetim anlayışının benimsenmesi ve vatandaş memnuniyetinin sağlanması öncelikli sırada yer almaktadır (Neziroğlu, 2012: 3). Yerelleşmenin gerçek hedefinde vatandaş odaklı bir yönetim yapısı içerisinde vatandaşın beklentilerinin yönetime yansıtılmasını sağlamak, hesap verebilir şeffaf bir yönetim ortamı yaratmak ve siyasal katılım olanaklarını arttırmak isteği yer almaktadır (Demir, 2014b: 157).

Bu noktaya kadar anlatılanlardan, çalışmanın da ruhunu oluşturan yerel devlet kavramına bir ön hazırlık yapılmıştır. Bu aşamadan sonra yerel devlet kurgusunun incelenmesine yer vermek önem taşımaktadır.

7. YEREL DEVLET

Avrupa Birliği'nin birincil tasarımında yeni ve bütünlük bir devlet yapılanmasının kurulmasına yönelik herhangi bir hüküm bulunmamaktadır (İnaç, Güner, 2006: 359). Bununla birlikte Birlik'in ileri bir aşamada devletleşebileceği veya farklı bir yapılanma kapsamında evrimleşebileceği yönünde birtakım tahminlerde bulunmak da siyaset rüzgârının hangi yönden estiği ve eseceği ile ilgilidir.

Yerel devlet kavramsallaştırılması, bir görüşe göre, merkezi yönetimin ağırlıklı olduğu bir yönetim sistemi içerisinde yerel seviyedeki temsilcilerin, devletin politikalarını uygulama aracı olarak kabul görmeleri ekseninde açıklanabilmektedir (Şengül, 2009: 186). Bu çalışmada, yerel devlet kavramına atfedilen anlam ise bu kurgunun dışında kalmaktadır. Çünkü bu kurguya göre yerel devlet adı ile anılan yapılanmanın devletin taşra teşkilatı veya görev ve sorumlulukları kanunlar ile belirlenmiş yerel yönetim birimleri olduğu yönünde bir çıkarım yapılabilmektedir. Bu çıkarım ise çalışmanın hedefi ile uyum içerisinde değildir. Diğer bir anlatımla, yerel devlet kavramına atfedilen anlam bu ölçüt ile sınırlandırılmamıştır. Bu bağlamda, tasarımılanan yerel devlet kavramı, bütünlük bir yapılanma içerisinde yerleşmeye çalışan ulus devletin var olma çabasından başka bir şey değildir. Dolayısıyla konunun devam ettirilebilmesi için ilk önce devletin ne anlama geldiği konusunda açıklamalarda bulunmak faydalı olacaktır.

Devletin kesin bir tanımını yapmak, simgelediği nesnelerin çeşitliliğinden dolayı oldukça zordur. Kavram, geniş bir anlamlandırma çerçevesinde değerlendirildiği durum(lar)da, toplumun kendisini simgelemesine rağmen, daha dar bir görüş açısı ile bakıldığı zaman toplumun belirli bir organını sembolize etmektedir. Bunun sebebi, siyasal teorilerin işlendiği çalışmalarda ele alınan sorunların çözümlenmeye çalışıldığı durum(lar)da farklı bilim adamlarının çözmeye çalıştıkları sorun kapsamında devlet kavramına karşı değişken yaklaşımlar sergilemelerinden kaynaklanmaktadır. Böylece farklı bilim adamları aynı kavramı farklı sorunları aydınlatılmak için kullanabilmektedirler (Kelsen, 2009: 181). Bu çalışmada da böyle bir kullanım yöntemi veya yaklaşım benimsenmiş ve devlet kavramı farklı bir konuma yerleştirilmeye çalışılmıştır.

Devletin genel bir tanımı yapılmak istendiğinde Georg Jellinek'in 1900 yılında birinci baskısı yayımlanan "*Allgemeine Staatslehre*" adlı eserinin içinde geçen "üç unsur teorisi"nden faydalanılmaktadır. Buna göre, "Devlet, belirli bir toprak parçası üzerinde egemen olan belirli bir insan topluluğunun oluşturduğu bir varlıktır." Jellinek,

bu tanımı yaparken devletin “ülke”, “millet” ve “egemenlik”ten meydana gelen üç temel ayak üzerinde yükseldiğini vurgulamaktadır (Jellinek, 1914, akt. Gözler, 2012: 4).

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğüne göre devlet şu şekillerde tanımlanmıştır: “Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık...”; “Sınırları belirli bir yurt ve türe düzeni içinde, ülküdeş insanların topluca ve kamu yararını sağlamak amacıyla örgütlenerek kurdukları ve benzeri topluluklarca bağımsız ve siyasal kişiliği tanınmış birlik” (Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğü, Devlet, E.T.: 08.03.2019). Bu iki farklı tanım kapsamında, çalışma içerisinde, yerel devlet (v)(k)urgusuna ulaşılması amaçlanırsa, devletin türdeş veya farklı milletlerin oluşturduğu bağımsız siyasal bir birlik olarak adlandırılması konu edilen tanımsal sorunu çözüme kavuşturmaktadır. Çünkü devlet, Avrupa Birliği gibi uluslar üstü bir yapılanma içerisinde çözümlenmeye veya yok edilmeye çalışılan bir yapılanma değil, ortak bir çatı altında yerel seviyeye indirilmiş siyasi bir birlik olarak da değerlendirilebilmektedir. Dolayısıyla, bu noktaya kadar yapılan tanım ve açıklamalardan süzülen bilgilerin ışığı altında ifade edilebilir ki devlet olarak adlandırılan yapılanma için merkezilik veya merkeziyetçilik mutlak bir koşul değerildir. Devlet, yerel seviyede de varlık kazanabilecek bir yapılanmadır.

Bununla birlikte, bu anlatımları destekleyebilecek bir nitelik olarak, ulus üstü yapılanma zihniyeti karşısında yerelin demokratik açıdan aşındırılması süreci, özellikle 1980 yılından itibaren, özelleştirme, serbestleştirme, ticarileştirme ve yerelleştirme gibi kavramların ışığı altında tüm az gelişmiş ülkelerde başlatılmaya çalışılmıştır. Bu kavramların odak noktasında ulus devletin ve merkezileşmiş yönetim yapılarının yıpratılması amacı yer almaktaydı. Devletin terk ettiği alanlar sivil nitelikli örgütsel yapılanmalar ve sermayeyi elinde tutan güç odakları ile doldurulmaya çalışılmıştır (Güler, 1999: 56). Dolayısıyla devlet kudretinin merkez ile sınırlandırılarak güç odağının yerele çekilmesi, yerel devlet yapılanmasının da önünü açmış olmaktadır.

Yerel devlet tartışmasını Avrupa Birliği ekseninde devam ettirmek ve örnek uygulamalar ile desteklemek kavramın alt benliğinin ortaya çıkartılmasına fayda sağlayacaktır. Örneğin, Polonya’nın Birlik üyeliği için müzakere sürecinin sonlanmasına yakın bir zaman dilimi kaldığı sıralarda tartışma konusu yapılan önemli başlıklardan biri yönetim gücünün aktarılması konusunun anayasalarında yer alıp almayacağıydı. Polonya Devleti, anayasalarında “*delegation of power*” kavramının yer almasını istemesine karşın, Avrupa Birliği “*transfer of power*” kavramında ısrar etmekteydi. Peki, bu iki kavram arasında ne gibi bir farklılık bulunmaktadır? “*Delegation of power*” kavramı ulus devletin sahip olduğu devlet gücünün kendi üzerinde oluşacak bir otoriteye emanet olarak devredilmesi veya temsil yöntemi ile aktarılmasıdır. Böyle bir durumda gerçek güç, gücünü devredende kalmaktadır. Avrupa Birliği’nin üzerinde durduğu “*transfer of power*” kavramı ise gücün tamamen ve gerçek

anlamda aktarılmasıdır. Sonuç itibarıyla güç devredende değil, kendisine aktarılan yapıda kalmaktadır. Gücünü devreden istediği zaman bu niteliğini geri alamamakta ve devrettiği üst yapılanmanın güdümü altına girmektedir. Bu noktada Davutoğlu'na göre "...egemenlik anlayışında radikal bir kırılma..." yaşanmaktadır (Davutoğlu, 2003: 46-47). Bu örnek üzerinden yerel devlet kurgusunu tamamlamak gerekirse, yerel devlet, kendi içerisinde güç sahibi ancak üst yapılanma karşısında güçsüz kalan bir devlet modelidir. Bu model federe devlet modeli ile karıştırılmaması gerekmektedir.

Çünkü federe devlet modelinde merkezileşmiş bir birlik veya yapılanma içerisinde ayrı bir varlık göstermek esastır. Bu varlık birtakım hususlarda merkezi birliğin kurallarını benimsemiş olmakla birlikte, kendisine ait özerk bir alanı mevcuttur. Bu özerk alanda kendi egemenliğini sürdürmekte ve idari ve siyasal bir varlık sahasına sahip olmaktadır (Bozkurt *vd.*, 2008: 85). Federal bir yapılanmada "çok merkezlilik" söz konusudur (Nalbant, 2012: 15). Oysa kurgusu yapılmaya çalışılan yerel devlet modelinde, (yukarıda) Davutoğlu'nun (2003: 47) ifade ettiği gibi "...egemenlik anlayışında radikal bir kırılma..." söz konusudur. Yerel devlet de bir devlettir ancak egemenlik yetkileri federe devlet örneğinde olduğu gibi değil, aksine kırılma notasını çoktan aşmış bir haldedir.

Federe devlet modelinde "yerel kuvvetler ayrılığı" mantığı bulunmaktadır. Bu mantığa göre siyasal merkezlerin birbirlerine karşı üstünlükleri bulunmamaktadır. Federe devletler federalizm sisteminde kendi sınırları dâhilinde birer üniter devlet gibi varlık göstermektedirler. Ancak federe devlet ile üniter devlet arasındaki en önemli ayrım federe devletin kendi anayasası haricinde federal anayasaya da bağımlı olmasıdır (Demir, 2014a: 37).

Bilindiği üzere devlet insan ("insan topluluğu"), egemenlik ("siyasal ve hukuki örgütlenme") ve ülke ("insan topluluğunun yerleşik olduğu..." alan) üçlemesinden meydana gelmektedir. Buna göre ülke, siyasal yapılanmanın fiziki unsurunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla ülke tek bir siyasi gücün, egemenin veya iktidarın yaşam alanı olabilmektedir. Eğer ülke sayısı fazla ise, aynı oranda siyasal iktidar sayısı da fazla olduğu anlamı ortaya çıkmaktadır. Federal sistemde siyasal iktidarların fazla olmasından dolayı ülke sayısı da fazla olmaktadır (Nalbant, 2012: 15-17). Tamamlanmaya çalışılan kurguya göre yerel devletin bir ülkesi yoktur. Bütünleşmiş bir ülke içerisinde, yalnızca, belirli bir alanı işgal etmektedir.

Nalbant'a göre Avrupa Birliği nihai aşamada "bir Birliktir". Avrupa'yı bir bütün haline getirme çabası üye devletlerin egemenliklerini kısıtlamış olsa da uluslar üstünde konumlanmış ayrı bir devlet ortaya çıkmamıştır. Böyle bir sonuç bağlamında uluslararası hukuka göre üye devletler, her ne kadar egemenliklerinden kayıp yaşamış olsalar da, "egemen devletlerdir". Bu sebepten dolayı Avrupa Birliği federal bir devlet

nitelemesine sahip değildir (Nalbant, 2012: 372). Bununla birlikte Avrupa Birliği'nin çıkış noktası federal bir sistem üzerine kurgulanmamıştır. Günümüzde gelinen noktada Avrupa Birliği'nin federal bir yapılanma içerisine girdiğinin belirtilerini işaret etmek oldukça zor bir uğraştır. Benzer biçimde Pollack'ın Moravcsik'ten (2001: 163-164) yaptığı alıntıya göre Avrupa Birliği'nin başlı başına bir devlet olarak da algılanmaması gerekmektedir. Çünkü Avrupa Birliği sınırlı ölçülerde kurulan ve ulus devletlerin birtakım yetkilerini ve görev alanlarını st kimlik nitelemesi ile sınırlandıran ve çıkış noktası ekonomik faaliyetlerin düzenlenmesi olan ulus üstü bir yapılanmadır (Pollack, 2015: 28).

Federal bir birliktelik sonucunda ortaya çıkan ve devlet tanımlamasına sahip olan yapılanmalar gerçekte bir devlet değildirler. Siyasi bir bütünlük içerisinde yer alan ve siyasal vücudun veya siyasal topluluğun birer parasındırlar. Ancak bu parçaların kişilik özellikleri bilinen devlet tanımlamasına uymamaktadır. Avrupa birlikteliğinde ise ye devletlerin temel birleşme amaçları ekonomik değerler üzerinden şekillenmektedir. Buna rağmen, birlikteliğin bütünlüğüne bakıldığı zaman siyasi bir amacın karakteristik özelliklerinin izlerine rastlamak mümkündür (Burgess, 2006: 8).

Federalizmin modern düşüncedeki kavramsallaştırması siyasi gücün bölgeler ile merkez arasında dağıtılması üzerine tasarlanmıştır. Bölgelerin kendi anayasal düzenlerinin olmasından dolayı bölge halkı hem bölgenin hem de st yapılanmanın kimliğine sahip olmaktadır (McKay, 1999: 16). Oysaki yerel devlet kurgusunda bu gibi bir durum söz konusu değildir.

Bu noktada ifade edilmesi gereken bir diğer husus ise federal bir sistem kurmanın evrensel ölçülerde benimsenmiş en iyi yolunun bulunmadığıdır. Ancak bu “ne olursa olsun” veya “her şeye kabul” gibi bir sonuç anlamına gelmemektedir. Federal kurumlar, belirli yerel ve tarihi koşulların dikkatlice düşünülmesiyle tamamlanan teorinin genel ilkeleri ile uyumlu olmalıdır (Wyplosz, 2015: 7).

Çünkü Avrupa Birliği federal bir düzen içerisinde hareket etmemektedir. Bu sebepten dolayı ye ülkeleri federe devlet olarak tanımlamak da olanaksızdır. Çünkü yerel devlet kurgusunda devlet kendi kimliğini st bir yapılanmaya teslim etmemektedir. Bir diğer ifade ile yerel devlet kurgusunda anayasal açıdan irade teslimi söz konusu değildir.

Oysaki, yukarıda da belirtildiği üzere, federe devlet, iç işleyişinde bağımsız olmakla birlikte, kendi anayasasını federal anayasa ile uyumlaştırmak ve ona bağımlı kalmak zorundadır (Demir, 2014a: 37).

Yerel devlet kurgusu ile federal bir sistemin bağlantısının bulunmadığını belirtmek gerekmektedir. Bu anlatımı desteklemek için eski İngiltere Başbakanı Winston Churchill'in 1948 yılında Lahey'de gerçekleştirilen Avrupa Konferansı'nda dile getirdiği, ulusal egemenlik vurgusu üzerinden hareket etmek gerekmektedir. Churchill'e göre ulusal egemenliği yok sayacak veya zarar verebilecek bir niteliğe sahip hiçbir ulus üstü yapılanmanın varlığı kabul edil(e)memektedir. Churchill'in bu çıkışının dönemin siyasi ve bilim çevreleri tarafından gündeme taşınan "Avrupa Birleşik Devletleri" fikrine karşı geliştirilmiş bir itiraz mekanizması niteliğinde olduğu ifade edilebilmektedir (Gürsoy, Beşgöl, 2013: 21). Dolayısıyla üye devletlerin hem ulusal egemenlikleri sınırlandırılmayacak hem de kendilerinden üst bir yapılanmanın kurallarına bağlı kalacak biçimde kurgulanacak bir sistemin nasıl varlık kazanacağı sorusu gündeme gelmektedir. Bu sorunun cevabı ile yerel devlet kurgusu içerisinde yer almaktadır.

8. YEREL DEVLETİN KARŞITI MERKEZİYETÇİ DEVLETİN NEDENLERİ VE AMAÇLARI

En kısa tanımlaması ile merkeziyetçilik kavramı karar alma yetkisinin yönetim sistemi içerisinde yer alan unsurların en üst seviyesinde toplanmasını ifade etmektedir (Aydın, 2009: 186). Kamu yönetimi sistemi açısından değerlendirildiği takdirde merkeziyetçilik olgusu, kamu kaynaklarının merkezi otorite tarafından planlanmasını, harcanmasını ve gerektiği yerlere dağıtılmasını tarif etmektedir. Merkeziyetçilik ilkesi ile bütünleştirilen bütün uygulamalar "yönetim kapasitesini" olumsuz yönde etkilemekte ve gelişmeye kapalı bir sistemin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Eryılmaz, 2012: 301-302).

Bir devletin kendi kamu yönetimi sistemi için merkeziyetçilik ilkesini temel örgütlenme unsuru olarak kabul etmesinin sebeplerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Simon *vd.*, 1985: 216-219; Aydın, 2009: 187):

- Kamu harcamalarında yaşanan aşırı israf,
- Hukuk sisteminin düzenleyiciliğine olan güven,
- Belirli bir amaca ulaşma konusunda kolaylık sağlayacağı yönündeki inanç,
- Bütünlükten güç doğar inancı,
- Tek tipleşmenin yararlı olacağı ve kamu hizmetlerinde verim sağlanacağı yönündeki inanç,
- Merkezileştirilen bir hizmetin sağladığı başarının geriye kalan diğer bütün hizmetler için örnek olacağı düşüncesi,

- Haberleşme araçlarında yaşanan gelişmeler ve kullanılan ileri teknolojinin getirmiş olduğu kolaylıklar,
- Belirli bir kamu hizmetini diğer kamu hizmetlerinden üstün tutma isteği,
- Kurallı yönetim anlayışının daha etkili ve verimli olacağı yönündeki inanç,
- Devletin üst düzey yöneticilerinin daha fazla gücü kendi ellerinde toplama isteğidir.

Merkeziyetçi devlet uygulaması, devletin toplum üzerinde hâkimiyet kurmasının bir aracı olarak değerlendirilebilmektedir. Bu uygulama kapsamında toplumun her bireyi bir bütünüün ayrılmaz birer parçası şeklinde değerlendirilmektedir. Merkeziyetçilik, gerçekte birbirinden ayrı, ancak birlikçi düşünce sistemi içerisinde bir bütün olan bireylerden meydana gelen toplum üzerinde otorite sağlamanın kolay bir yöntemidir. Bu sebepten dolayı merkeziyetçilik ilkesini “teknik olmayan bir kontrol türü...” şeklinde anlamlandırmak mümkündür (Demir, 2014c: 62).

Devlet yönetiminin eylemsel sonuçlarından doğan ve bu eylemlerin süreçlerinden daha değersiz olduğu bir sistem merkeziyetçilik anlayışı ile var olmaktadır. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasının sebebi de, benzer biçimde, merkeziyetçi yapılanmaya sahip olan bir devletin örgütlenme biçiminin ve çalışma mantığının katı kurallar ile çerçeveleşmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu tür yapılanmalarda kamu kurumları kendileri için belirlenmiş kurallar zincirini bozamamakta ve esnek bir işleyiş sürecinden yoksun bırakılmaktadırlar. Bu yoksunluk, vatandaşın hareket kabiliyetine kavuşturul(a)maması ile birleştiği durumda da her faaliyeti devletten bekleyen bir vatandaş tutumu veya eğilimi ortaya çıkmaktadır (Göymen, 2010: 41).

9. YEREL DEVLETİN MODEL DENEMESİ

Yerellik ilkesi bir yönetim modelidir. Bu modelin ana kurgusunda devlet ile toplumun karşılıklı ilişkileri hedef alınmış ve ilginin odak noktası devletten topluma kaydırılmıştır. Bu tür bir yönelimin temelinde hukuk devleti ilkesinin vatandaşlara sağlamış olduğu temel haklarını özgürce kullanmaları kuralı yer almaktadır. Vatandaşlar bu temel hakları çerçevesinde özgürce örgütlenebilmektedirler. Bu kuralı durma noktasına getiren veya daha kolay bir ifadeyle kuralın uygulanmasını zorlaştıran unsur ise halkın ulaşmak istediği hedefe tek başına ulaşamamasıdır. Bu noktada ise devletin mutlak kudreti devreye girerek halkı, dolaylı yoldan da olsa, hedefe ulaştırmaktadır. Bir diğer ifade ile devlet, halkın yetkilerini halk adına ve amaçları doğrultusunda kullanmak için ödünç almaktadır. Böylece yerelleşme, merkeziyetçi devletin sorumluluklarını azaltan bir model olarak ortaya çıkmaktadır (Tortop vd., 2012: 392). Bu model

(yerelleşme) düşüncesinin arkasında gizlenen neden, merkezi yönetim tarafından olması gerektiği gibi verimli, yerinde, hızlı ve tasarruflu bir biçimde yerine getirilemeyen kamu hizmetlerinin yerel düzeyde örgütlenmiş idari otoritelere devredilmesi isteğidir. Ancak bu isteğin verimli bir biçimde uygulamaya geçirilebilmesi için de merkezi yönetimin elinde tuttuğu yetkilerin yerel ile ilgili olanlarını yerele devretmesi gerekmektedir (Çevik, 2012: 87).

Yerellik ilkesi, bu model kapsamında, devlete bir takım fonksiyonel üstünlükler kazandırabilmektedir. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür (Tortop *vd.*, 2012: 394):

- Alt yönetsel birimlerin yetkilerini koruma altına almak,
- Özerk yönetim yapısını sağlamlaştırmak,
- Alt yönetsel birimleri rekabetçi ve fonksiyonel olmaları yönünde teşvik etmek,
- Avrupa Birliği gibi bir yapılanma içerisinde üye devletin kendi yeterliliklerine sahip olmasını sağlamak ve sahip olduklarını da korumak,
- Yönetsel birimler arasındaki yetki bölüşümünü sağlamak,
- Bütünleştirici niteliklere sahip olmanın üstünlüklerinden faydalanabilmektir.

Yerelleşme kavramı açıklanırken, yazarların genel anlamda üzerine vurgu yaptıkları konu “*merkeziyetçi devletin coğrafi yerinden yönetim birimlerine yetki devretmesi*”¹ şeklinde olmakla birlikte, bu çalışmada sorulaştırılan konu ulus devletin yerelleştirilmesinin mümkün olup olmayacağıdır.

Yerelleşme uygulamalarına ağırlık verilen devletlerde “...ülkenin her bir bölgesi, kendi sorunlarını kendisi çözsün...” mantığının tespitini yapan Işıklı (2003: 1) konu ile ilgili tartışmayı biraz daha derinleştirerek, “Herkesin kendi başının çaresine kendisinin bakması, gerçek bir çare midir ki her yörenin kendi sorunlarına kendisinin çare bulmasıyla çözüme varılabilsin?” sorusunu tartışmaya açmaktadır (Işıklı, 2003: 1).

Bu tartışmanın bir diğer odak noktası ise bölgelerin eşitsizliklerinden kaynaklanan sorunlardır. Kabul edilmesi gerekir ki bir ülkenin bütün bölgelerinin eşit derecede kalkınmış olması beklenmemektedir. Bu durum, özellikle, Türkiye örneğinde açık bir biçimde gözlemlenebilmektedir. Dolayısıyla adaletsiz bir dağılımın söz konusu olduğu bir düzen içerisinde bölgeleri maddi ve idari anlamda tek başlarına bırakmak yöntemi var olan adaletsizliği çözüme kavuşturacağı yerde, çözülmesi beklenen sorunları büyütebilmektedir. Böyle bir yanılgıya düşmemek için birincil sorumluluk yetkisinin yerele değil, merkezi yönetime verilmesi gerekmektedir. Ancak benimsenmeye çalışılan yönetim modelinin ana kurgusunda sorumlulukların ve

yetkilerin merkezden alınarak yerele devredilmesi öngörülmektedir. Böylece devletin ekonomik ve sosyal yaşam üzerindeki etkisi olabildiğince en aza indirilmeye çalışılmaktadır (Işıklı, 2003: 2).

Işıklı'nın (2003: 2), Hz. Ömer'e atıfta bulunarak geliştirdiği "...Fırat kenarında kaybolan bir oğlağın hesabını bile vermek zorunda olan bir devlet anlayışı..." söyleminin yavaş yavaş kaybolmaya başlayacağı vurgusu yapılmaktadır. Kısacası, kontrolsüz bir biçimde gerçekleştirilmeye çalışılan yerelleşme ideali, devletin mutlak otoriter yetkilerinin yavaş yavaş yok olmasına sebep olabileceği gibi; yerelin, devletin önüne geçmesine de kapı aralayacağı endişesi göz ardı edilmemesi gereken önemli bir husustur.

10. ULUS DEVLETİN MERKEZİYETÇİLİK RÜYASI

Ulus kavramı 17. ve 18. Yüzyılları itibarıyla Őekil değiştirmiş, yerel farklılıkların yok sayıldığı ve bütünleşmenin kutsallaştırıldığı bir düşüncenin motor gücü haline gelmiştir. Bu dönüşümde, elbette ki, Fransız Devrimi'nin katkısı bulunmaktaydı (Nalbant, 2012: 19). 18. Yüzyıl'ın sonlarına doğru, Fransız Devrimi'nin yanında, Amerikan Devrimi de, yazılı bir anayasası olan, bağımsız ve eşit haklara sahip vatandaşların adına yönetilen modern ulus devletin doğması için gerekli olan fikrinsel kurgunun temelini atmıştır (Wimmer, Feinstein, 2010: 764).

Bir ulusun inşa edilmesi sürecinde yapılması gereken ilk eylem bütünleşmenin sağlanmasıdır. Bütünleşme, ulusal bir kimliğin, bayrağın ve marşın altında bir (veya birlik) olmaktır. Bu unsurlar ulusal kimlik sahibi olmanın sembolü haline gelmiştir. Bu amaç çerçevesinde yapılması öngörülen ikinci eylem ise toplumun din, etnik köken, kültür ve siyasi düşünce açısından bölünmesine imkn vermeden siyasi bir bütünlüğün oluşturulmasıdır (Yıldız, 2010: 35-37). Böylece, nişpeten dışa kapalı, ancak kendi içinde önce bölümlenmiş ve ardından bütünleşmiş bir sistem yaratılabilmektedir.

Bu sistemin bir tanımının yapılması gerekirse Şu Şekilde tanımlamak mümkündür: Devlet, bağımsız biçimde örgütlenmiş bir hkmetin iktidarı altında vücut bulan bölgesel siyasi bir topluluğa verilen isimdir. Ulus devlet ise birincil bağlılığını ulus veya milliyet olarak adlandırılan öz kimliğe adanış baskın bir devlet örgütlenmesidir. Bu bağlamda ulus devlet kendi sınırları içerisinde egemenliğe ve meşruluğa sahiptir (Pick, 2011: 3). Modern ağdaki ulus devlet eşit bir siyasi örgütlenmenin resmini çizmektedir. Evrensel imparatorluklar ile tekil ulusların mücadelesinden doğan ulus devlet (Zhao, 2004: 16) bu haliyle ayrı bir kurallar bütünü Şeklinde anlamlandırılabilmektedir. Çünkü "ulus" ve "devlet" oluşumlarının keşişme noktasında bütünleşen "ulus devlet" ayrı bir siyasi egemenliğe veya kimliğe sahiptir. Siyasi açıdan örgütlenmiş ve bağımsızlığını kazanmış ulus devlet toplumsal olarak birbirine bağlı bir örgütlenmeyi yansıtmaktadır (Rejai, Enloe, 1969: 143).

Ulus devletin sınırları, küreselleşmenin getirmiş olduğu ulaşım, iletişim ve teknolojik olanaklar gibi taşınım ile sorgulanabilir bir hale gelmiştir. Bu bağlamda devlet yapılanması açısından yeni bir örgütlenmenin varlığı zorunlu olarak tartışmaya açılmıştır. Çünkü dünyayı küçülten ve ulaşılamaz mesafeleri anlık olarak karşımıza getiren ulaşım ve iletişim alanlarında yaşanan gelişmeler ulus devlet yapılanmasını tamamen ortadan kaldırmaya da gerekliliğini sorgulamaya açmıştır. Uluslararası ticaret ve milletler arası ilişkiler sınır tanımaz bir biçimde her geçen gün daha fazla gelişme göstermektedir. Bu gelişmeler merkeziyetçilik uygulamalarının yoğun bir biçimde yaşandığı ulus devletin kendi sınırları içerisinde çıkarak küreselleşme sürecine uyum sağlamasını zorunlu bir hale getirirken yerel yapılanmaları kamu yönetimi sistemlerinde üst sıralara taşımıştır. Bu durum sadece yerel birimlerin yüceltilmesi süreci değil, aynı zamanda Avrupa Birliği gibi üst yapılanmaların da kurgusunun önemli birer parçasıdır. Çünkü bu örgütlenme biçiminde ulus devlet etkinliğini kaybetmiş ve otoriter yerini yerel olana terk etmiştir. En azından bu gibi bir eğilim sürecinin yaşandığı bilinmektedir. Örneğin, Avrupa Birliği'ne üye olmak isteyen birçok ulus devlet kendi ulusal niteliklerinden vazgeçmek zorunda kalmış ve kendisini sembolize ettiği birçok değerini terk etmiştir. Böylece Birlik içerisinde yeni bir aktör olan ulus devletin merkezilik özelliği zayıflamıştır (Çevik, 2012: 87).

Ulus devlet, yaşanan küreselleşme akımı ile birlikte özelleşme, kamu kurumlarına duyulan güvenin azalması, merkeziyetçi düşüncenin yıpranması ve sosyal hakların maruz kaldığı gerileme gibi bir takım dönüşümlerin zorlaması altında kalmıştır. Böylece ulus devlet yapılanması “bölgeselleşme ve yerelleşme” uygulamaları ile karşı karşıya kalarak yıpranmaya başlamıştır. Birçok ulus devlet içerisinde filizlenen ve tarihsel, siyasal, ekonomik ve kültürel yönden farklı bir konuma evrimleşen bölgeler, 1950'li yıllardan itibaren devlet yönetiminde işlevsel bir konuma yükselerek söz sahibi olmaya başlamışlardır (Uygun, 2003: 256).

SONUÇ

Avrupa Birliği'nin kuruluş amacı ile günümüzde geldiği nokta arasında mesafeli bir ilişki olduğunu ifade etmenin abartılı bir yaklaşımı gündeme getirip getirmediğini tartışmak ayrı bir çalışmada değerlendirilmesi gereken bağımsız bir konu başlığını oluşturmakla birlikte, bu çalışmada bütünleşme idealinin kendi yörüngesinden çıktığının kurgusunun yapıldığını vurgulamak gerekmektedir. Ulus devletlerin homojen dağılımlı devlet düzeni ve toplumsal yapısı, bütünleşme hayalleri ile süslenmiş bir ideal sonucunda heterojen bir görünüm almıştır. Çünkü her ne kadar aynı coğrafya üzerinde komşuluk ve akrabalık ilişkileri bulunsun da Avrupa Birliği'nin genişlemesi sonucunda melez bir toplum ve yönetim yapısı ortaya çıkmıştır. Bu melezlik ilk aşamada sorunsuz bir birliktelik görünümü sergilese de Avrupa Birliği'nin yerellik ilkesini gündeme taşınması kendi içerisinde bir takım hareketliliklerin meydana geldiğinin işaretini

vermektedir. Aslında bu girişimler birlik olma idealinden kaynaklanan bir zorunluluğun sonucudur.

Birbirinden farklı kültürleri, inançları, değerleri, yönetim yapılarını, yönetim kültürlerini ve halkın sosyal ve ekonomik durumunu aynı potada eritmek isteyen bir kurgunun karşılaşmış olduğu sorunlar ile mücadelesinde yerellik ilkesi önem taşıyan bir değer olarak ortaya çıkmıştır. Kabul edilmesi gerekir ki yerellik, yerelleşme ve yerele değer verme yeni bir tartışma konusu değildir. Bu tartışma bu noktada yapılmayacaktır (yapılmamıştır da), ancak dayanaksız bir biçimde yerellik idealinin yeni bir kurgu olduğu iddiasında da bulunulmayacaktır. Bununla birlikte yerelleşme rüyasının gelecekteki durumunu tasvir edebilmek ise çalışmanın ruhunda yer almakta ve satır aralarına gizlenmiş bir biçimde okuyucuya aktarılmaya çalışılmaktadır. Elbette ki varılmak istenen hedef satır aralarına gizlenemeyecek kadar önemlidir ve kurgusal amacın açık bir biçimde ortaya çıkarılması da çalışmanın zorunlulukları arasında yer almaktadır. Bunun için de her satır dikkatli bir biçimde incelendiği takdirde karşımıza ‘yerel devlet’ nitelemesine sahip bir yapılanma çıkmaktadır. Yerel devlet, Avrupa Birliği gibi ulus üstü bir yapılanmanın zorunluluğu gereği ve merkeziyetçi ulus devlet anlayışının yerelci yerel devlet anlayışına dönüşümünü simgelemektedir. Ancak ulus devletin yalnızca merkeziyetçi yapılanmaların sembolü olmadığını da belirtmekte fayda vardır. Buradaki anlatım biçimini aynı coğrafya üzerinde konumlanmış ulusların ve ulus devletlerin kendi karakterlerinden taviz vermeden ulus üstü bir yapılanmaya dâhil olmalarının izlerini takip etmektedir. Böyle bir yapılanma federal devlet nitelemesiyle de tarif edilebilmesine rağmen, yerellik ilkesi ile kurgulanmış bir yönetim sistemi içerisinde kendisini, kültürünü, değerlerini ve geleceğini st yapılanmanın kurallarına karşı garanti altına almaya çalışan bir devlet yönetim modeli de ayrı bir kurguyu ortaya çıkartmaktadır. Yerel devletin kırılma noktası tam olarak bu çabadır. Bir diğer ifade ile yalnızca tek bir merkezin değil, aynı zamanda hem merkezi nitelik taşıyan st bir yapılanmanın hem de st yapılanmaya dâhil olan diğer devletlerin güdümünden kurtulabilmek için yerel seviyede ulusal kimliğini muhafaza etmek, bunu da yönetim ilkesi kapsamında gerçekleştirmek yerel devlet kurgusunun özünde yer almaktadır. Bu kurgu kapsamında yerel devlet st yapılanma içerisinde diğer ye devletler ile eşit seviyede söz sahibi olacaktır. Ancak her devletin kimliksel değerleri farklı olacaktır. Bölgesel konularda ve Birlik içerisinde her devlet kendi iç ve dış ilişkilerini sürdürürken, ulus üstü yapılanmanın kurallarına itaat etmek zorundadır. Yerel devlet kurgusunun özü, işte, budur...

Yukarıda anlatılanlar bağlamında çalışmadan çıkarılan kesin sonuca göre Avrupa Birliği yalnızca ekonomik amaçlara dayanan ulus üstü bir yapılanma değil, aksine birden fazla devleti kendi içerisinde örgütleyerek belirli kurallar çerçevesinde işleyiş düzenlerini değiştiren bir yapılanma modelidir. Bu modele göre her devlet kendi iç ve dış ilişkilerinde bağımsız olmakla birlikte, işleyen sürecin dinamiklerine göre ilerleyen

süreç içerisinde üst yapılanma olan Birlik'e tamamen uyum sağlayacağı öngörülmektedir. Çünkü maddi konulardan uluslararası ilişkiler noktasına kadar birçok alanda etkisinin izlendiği bir üst yapılanmanın nihai aşamada her üye devleti kendi varlığı içerisinde eriterek ve merkeziyetçi bir yönetim anlayışından uzaklaştırarak yerel devlet konumuna getirmesi beklenen bir sonucu oluşturmaktadır. Nihai aşamada ifade edilmesi gereken son söz Avrupa Birliği'nin mevcut sınırlarını koruyarak veya daha fazla genişleyerek üye devletleri bölgesel konularda yetkilendirmesi ve bölge dışı konularda ise son kararın üye devletlerin görüşleri alınarak Birlik tarafından verilmesinin hükme bağlanması yerel devlet kurgusunun tamamlanması açısından önem taşımaktadır.

NOTLAR

¹ Bu tanım, yerleşme kavramını açıklayan çoğu kaynakta yer almakla birlikte, her kaynağa burada yer verilemeyeceğinden dolayı, temel olarak iki farklı kaynağın atıf gösterilmesinin yeterli olduğu düşünülmektedir: (Bkz. Bilal Eryılmaz. *Kamu Yönetimi Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar*, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli 2012, 123-127; Hasan Hüseyin Çevik. *Kamu Yönetimi Kavramlar-Sorunlar-Tartışmalar*, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012, 87).

KAYNAKÇA

- Ağır, H. (2010), "Avrupa Bütünleşmesinin Derinleşmesi ve Genişlemesi", *Avrupa Bütünleşmesi ve Türkiye Ortak Politikaların Oluşumu ve Uyumlaştırılması*, (Editör: Muhsin Kar), Bursa: Ekin Yayınevi, 1-50.
- Aydın, A. H. (2009), *Türk Kamu Yönetimi Sistemi-Niteliği-Örgütü-Sorunları*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bache, I., S. Bulmer, S. George, O. Parker (2015), *Politics in the European Union*, United Kingdom: Oxford University Press.
- Balcı, A. (2005), "Türkiye-AB İlişkileri Perspektifinden Kamu Yönetimi Sisteminin Yeniden Yapılandırılması", *Amme İdaresi Dergisi*, 38(4), Aralık, 23-37.
- Bozkurt, Ö., T. Ergun, S. Sezen (ed.) (2008), *Kamu Yönetimi Sözlüğü (Fransızca ve İngilizce Karşılıklarıyla)*, 2. Baskı, Yayın No:342, Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını.
- Bozkurt, E., M. Özcan (2001), "Subsidiarite İlkesi (İkincillik İlkesi) ve Avrupa Birliği Bütünleşme Sürecine Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 1-21.
- Bulmer, S., C. Lequesne (2013), "The European and its Member States: An Overview", in *The Member States of the European Union*, eds. Simon Bulmer, Christian Lequesne, United Kingdom: Oxford University Press, 1-30.

- Burgess, M. (2006), *Federalism and European Union: Political Ideas, Influences, and Strategies in the European Community, 1972-1987*, London and New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Can, H. (2014), *Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkileri*, 3. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2994, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Coşkun, G.B. (2007), “Althusius ve Yerindenlik İlkesinin Kkenleri”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 37, Ekim, 1-16.
- Charron, N., V. Lapuente, L. Dijkstra (2012), *Regional Governance Matters: A Study on Regional Variation in Quality of Government within the EU*, European Commission Regional Policy Working Papers 01/2012, European Commission Directorate-General for Regional Policy (DG REGIO).
- Çevik, H.H. (2012), *Kamu Yönetimi Kavramlar-Sorunlar-Tartışmalar*, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Davutoğlu, A. (2003), “Küreselleşme ve AB -Türkiye İlişkileri erevesinde Ulusal Egemenliğin Geleceği”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, 20, 46-58.
- Demir, K.A. (2014a), “zerk Yerel Yönetim Yapısından Federalizme Geçiş”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 35-60.
- Demir, K.A. (2014b), “Klasik Kamu Yönetimi Yapısından Yerelleşmeye Geçiş: Yönetişim Kapsamında Bir Değerlendirme”, *ANEMON Muş Alparıan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), Aralık, 151-171.
- Demir, K.A. (2014c), “Merkezizeti Yönetim Kıskaçında Sivil Toplum ıkmazı”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 41, Temmuz, 61-70.
- Dinan, D. (2014), “Introduction”, in *Origins and Evolution of the European Union*, ed. Desmond Dinan, United Kingdom: Oxford University Press, 1-8.
- Eryılmaz, B. (2012), *Kamu Yönetimi Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar*, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Göymen, K. (2010), *Türkiye’de Yerel Yönetişim ve Yerel Kalkınma*, İstanbul, Boyut Yayıncılık.
- Gözler, K. (2012), *Devletin Genel Teorisi Bir Genel Kamu Hukuku Ders Kitabı*, 4. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gül, H., H.M. Kiriş, N. Negiz, İ. Gkdayı (2014), *Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yerel Siyaset*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Güler, B. A. (1999), “Yerelin Ulusaşırı Anlamı”, *İktisat Dergisi*, 288, Nisan, 56-59.
- Gürsoy, Y., .Ö. Beşgl (2013), “Avrupa Birliği’nin Tarihsel Gelişimi”, *Avrupa Birliği Hakkında Merak Ettikleriniz Avrupa Birliği’ne Giriş*, ed. Ayhan Kaya, İstanbul: Hiperlink Yayınları, 21-35.
- Hodson, D., J. Peterson (2017), “Theorizing EU Institutions: Why They Matter For Politics and International Relations”, in *The Institutions of the European Union*, eds. Dermot Hodson, John Peterson, United Kingdom: Oxford University Press, 1-30.

- Işıklı, A. (2003), “Yerelleşme”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi GETA Tartışma Metinleri*, Özel Sayı: Kamu Yönetimi Reformu İncelemeleri, 2(60), Kasım, 1-4.
<http://politics.ankara.edu.tr/dergi/tartisma/2003/inceleme-2.pdf> E.T.: 15.06.2017.
- İnaç, H., Ü. Güner (2006), “Demokratik Yönetişim Nosyonu Bağlamında AB'nin Kurumsal Kısıtlarının Sosyo-Politik Analizi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, Aralık, 359-382.
- Jellinek, G. (1914), *Allgemeine Staatslehre*, Berlin: Verlag von O. Häring.
- Kar, M., M. Acar (2010), “Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri”, *Avrupa Bütünleşmesi ve Türkiye Ortak Politikaların Oluşumu ve Uyumlaştırılması*, ed. Muhsin Kar, Bursa: Ekin Yayınevi, 51-94.
- Karluk, S. R. (2011), *Avrupa Birliği Kuruluşu Gelişmesi Genişlemesi Kurumları*, 10. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi.
- Keleş, R. (2012), *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Genişletilmiş 8. Basım, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keleş, R. (1998), “Bölge Gerçeği ve Avrupa”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 7(2), Nisan, 3-10.
- Kelsen, H. (2009), *General Theory of Law and State*, Çev.: Anders Wedberg, Üçüncü Baskı, (Orijinal Birinci Baskı Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1945), New Jersey: The Lawbook Exchange.
- McKay, D. H. (1999), *Federalism and European Union: A Political Economy Perspective*, New York: Oxford University Press.
- McNeill, W. H. (2008), *Avrupa Tarihinin Oluşumu*, Çev.: Yusuf Kaplan, İstanbul, Külliyyat Yayınları.
- Merdanoğlu, H. (2006), *Kemalizm ile Avrupa Birliği'nin Çelişkisi*, Antalya: Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları.
- Metin, Y., Y. Altan (2011), “Lizbon Antlaşması Sonrasında Subsidiarite İlkesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 131-147.
- Moravcsik A. (2001). “Federalism In The European Union: Rhetoric and Reality”, *The Federal Vision: Legitimacy and Levels of Governance in the United States and the European Union*, Eds. Kalypso Nicolaidis, Robert Howse, United Kingdom: Oxford University Press, 161-188.
- Nalbant, A. (2012), *Üniter Devlet Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye*, 2. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Neziroğlu, İ. (2012), “Önsöz”, *Şeffaf ve Hesap Verebilir Kamu Yönetimi Sempozyumu*, eds. Kamil Kılınc, Yalçın Urhan, 22 Haziran 2012, Ankara, 3-4.
https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/kamu_yonetimi_sempozyumu.pdf E.T.: 08.03.2019.
- Ökmen, M., K. Canan (2009), “Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Türk Kamu Yönetimi”, *Yönetim ve Ekonomi Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 139-171.
- Özer, M. A. (2009), “Avrupa Birliğine Tam Üyelik Eşiğinde Türkiye”, *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 16(1), 89-105.

- Parlak, B. (2011), *Kamu Yönetimi Sözlüğü*, Bursa, MKM Yayıncılık.
- Pick, A.C. (2011), “ The Nation State”, <http://www.thenationstate.co.uk/TheNationState.pdf>
E.T.: 02.02.2017.
- Pollack, M.A. (2015). “Theorizing EU Policy-Making”, *Policy-Making in the European Union*, (The New European Union Series), eds. Helen Wallace, Mark A. Pollack, Alasdair R. Young, United Kingdom: Oxford University Press, 12-45.
- Pollack, M.A. (2005). “Theorizing the European Union: International Organization, Domestic Polity, or Experiment in New Governance?”, *Annual Review of Political Science*, 8, 357-398.
- Rejai, M., C.H. Enloe (1969), “Nation-States and State-Nations”, *International Studies Quarterly*, 13(2), Jun 3, 140-158.
- Sander, O. (1996), *Siyasi Tarih 1918-1994*, 5. Baskı, Ankara: İmge Yayınevi.
- Simon, H.A., D.W. Smithburg, V.A. Thompson (1985), *Kamu Yönetimi*, Çev.: Cemal Mihçioğlu, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 547, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Basın - Yayın Yüksekokulu Basımevi.
- Şahin, Y. (2014), *Yerel Yönetimler*, 1. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Şengül, R. (2011), *Yerel Yönetimler*, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Şengül, T. (2009), “Yerel Devlet Sorunu ve Yerel Devletin Dönüşümünde Yeni Eğilimler”, *Praksis*, 9, Kış, 183-220.
- Thijs, N., G. Hammerschmid, E. Palaric (2018). *A Comparative Overview of Public Administration Characteristics and Performance in EU28*, European Union, Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Tortop, N., E.G. İsbir, B. Aykaç; H. Yayman, M.A. Özer (2012), *Yönetim Bilimi*, 9. Basım, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Uçarol, R. (1995), *Siyasi Tarih (1789-1994)*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Dördüncü Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Uygun, O. (2003), “Küreselleşme ve Değişen Egemenlik Anlayışının Sosyal Haklara Etkisi”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, 20, 250-284.
- Wimmer, A., Y. Feinstein (2010), “The Rise of the Nation-State Across the World, 1816 to 2001”, *American Sociological Review*, 75(5), 764-790.
- Wyplosz, Charles (2015) “The Centralization-Decentralization Issue”, European Economy Discussion Paper 014, September 2015, Fellowship Initiative 2014-2015, “Growth, Integration and Structural Convergence Revisited”, European Commission Directorate-General for Economic and Financial Affairs.
- Yaman, M. (2015), “AB ve Yerel Yönetimler”, *Yerel Yönetimler*, ed. Kemal Görmez, Ankara: Orion Kitabevi, 247-248.
- Yazgıç, S. K. (2005), *Avrupa Birliği*, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Yıldız, A. (2010), *Ulus Devletin Bunalımı Federalizm ve Kürt Meselesi*, İstanbul: Etkileşim Yayınları (Nesil Yayın Grubu).

- Zhao, S. (2004), *A Nation-state by Construction: Dynamics of Modern Chinese Nationalism*, Stanford, California: Stanford University Press,
- AB'ye Genel Bakış, T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, 1-55.
http://www.ab.gov.tr/files/rehber/02_rehber.pdf, E.T.: 08.03.2019.
- Avrupa Birliği Kronolojisi,
http://www.ab.gov.tr/files/di%C4%9Fer%20faydal%C4%B1%20dok%C3%BCmanlar/a_b_kronolojisi_1946_2010_.pdf, E.T.: 08.03.2019.
- Decentralisation, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/decentralisation_en, E.T.: 19.04.2019.
- Glossary: Treaty on European Union, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Treaty_on_European_Union, E. T.: 19.04.2019.
- 24 Aralık 2013 tarih ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu,
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf> E.T.: 08.03.2019.
- 22 Haziran 1993 Avrupa Birliği Konseyi Kopenhag Zirvesi Sonuç Bildirgesi, Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=302&>
E.T.: 08.03.2019.
- The Principle of Subsidiarity, http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_1.2.2.pdf ,
E.T.: 08.03.2019.
- Treaty of Rome Celebrates Its 60th Anniversary,
<https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/EDN-20170325-1>,
E.T.: 09.03.2019.
- Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğü, Devlet,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts E.T.: 08.03.2019.